

HAGABLADET

Nr 3 / 2001

Hopp om Norra Frösunda?

Ärendet med bebyggelsen i Norra Frösunda har tagit en intressant vändning. Stockholms länsstyrelse har i ett så kallat delbeslut kallat in den av Solna antagna detaljplanen i Norra Frösunda för prövning.

Såsom tidigare har redovisats (se Hagabladet nr 1/2001 eller www.hagabrunnsviken.org) är planen djupt problematisk i förhållande till Nationalstadsparken. Brunnsvikens nordvästra vik är redan idag en av parkens gränzoner som är i störst behov av förbättring.

Gränsen för Nationalstadsparken följer E4:an, och vi har fått erfara att det som byggs utanför parken inte har några beröringspunkter med parkens värden. I propositionen om lagen om Nationalstadsparken manas visserligen till försiktighet i "buffertzonerna", men de problem med visuella störningar som kan åtfölja en exploatering har inte beaktats i någon större utsträckning. Således kan vi vänta oss en rad byggnader längs E4:an, som i denna del definitivt kommer att sätta stopp för den mjuka övergången till stadsmiljöer som annars är Brunnsvikens kännetecken.

Eller? Länsstyrelsens agerande är i detta sammanhang mycket intressant eftersom det är första gången som bygplaner som berör buffertområdet prövas under uttrycklig hänvisning till National-

stadsparkens värden. I skrivelsen kan man bland annat läsa följande: "Enligt Länsstyrelsens uppfattning utgör den föreslagna bebyggelsens siluett och fasadutformning mot öster och Brunnsviken, med sina vida utblickar, en av de mest känsliga stads- och landskapsvyerna i och i anslutning till parken."

Den planerade bebyggelsen avslutas med en rad fem- till sexvånga kontorshus som bildar en stadsfront mot Brunnsviken. Enligt CLAES HALLING, som arbetat med detta ärende vid länsstyrelsen, är planen i sitt nuvarande skick inte förenlig med Nationalstadsparken.

– Husraden bildar en fortsättning på den stadsfront som i dagsläget finns längs stora delar av E4:an från Haga Norra och norröver. De nya husen blir emellertid betydligt mer exponerade mot parken än de befintliga. Det vi ser här är stadens perspektiv, ett framhävande av Solnas stadskarakter. Men länsstyrelsen måste beakta riksintresset, och då blir perspektivet ett annat, då är det vyerna inifrån Nationalstadsparken som är av betydelse.

– Nu vidtar en process där vi, Solna och exploatören försöker nå enighet om en modifiering av planen. Det handlar om volymer och utformningsfrågor, exempelvis om husen ska sänkas eller flyttas en aning, byte av fasadmateriäl, om glas ska användas mer eller mindre. Även frågan

Jasminblommiga vinbär. En ny art under 1800-talet, odlad på Experimentalfältet. Detta nummer av Hagabladet ger inte så mycket i läsväg vad gäller universitetets föregångare, men väl erbjudanden om både prisvärd läsning och vandring – se baksidan!

om vegetation mellan husen och Brunnsviken kan vara aktuell. Men vad denna process får för konkret resultat går inte att säga idag.

Haga-Brunnsvikens vänner har föreslagit att fältet mellan den gamla Uppsalavägen och E4:an inte bebyggs och istället en trädbevuxen kulle tillskapas, på samma plats för en tidigare rullstensås. Claes Halling är dock skeptisk till att en ås skapas här, eftersom platsen i flera översiktsplaner har vikts för bebyggelse. ●

HAGABLADET

är en tidning för natur och kultur vid Haga-Brunnsviken. Den utkommer med fyra nummer per år. Lösnummerpris 10 kr.

REDAKTION:

Evalena Lidman,
Svenker Michélsen.

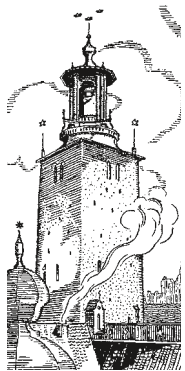
ANSVARIG UTGIVARE:
Lars Sundström,
Haga-Brunnsvikens
Vänner.

HAGA-BRUNNSVIKENS
VÄNNER

info@haga-brunnsviken.org
Box 23224
104 35 Stockholm

Röster från Stadshuset

HAGA-BRUNNSVIKENS VÄNNER har nyligen föreslagit att Norrtullstomten höjs och omvandlas till ett grönt område, bland annat ägnat idrottsaktiviteter (se Hagabladet 2/2001). Här skulle även en port till Nationalstadsparken kunna bli verklighet. Förslaget har nu börjat sin vandring genom Stadshusets olika instanser. Ännu är det för tidigt att ha någon uppfattning om hur det

mottas i det politiska livet. Men för att ändå få en fingervisning om detta kontaktade Hagabladet några av de närmast berörda borgarråden.

ALF T SAMUELSSON, kristdemokrat med ansvar för integration, miljö och idrott och skrivelsens adressat, ställer sig mycket positiv.

– Det är ett mycket elegant förslag. Det skulle vara ett lyft för hela stadsdelen. Vasastadsborna saknar rekreations- och friluftsytor, och det finns ett stort behov av utrymmen för idrottslig verksamhet, vi jagar mark hela tiden för den svällande idrotten.

– Platsen som bär upp Wenner-

Gren Center är trist. Genom att höja platsen kan vi återknyta till 1700-talet och skapa kontakt med Hagaparken.

Stockholmspartisten STELLA FARE, borgarråd med ansvar för stadsmiljöfrågor, tycker att det är en mycket tilltalande vision.

– Det finns ett stort behov av ytor för rekreation och idrott. Även tanken om en tydlig port till Nationalstadsparken är väl värd att pröva. Det är bra om detta förslag kan föras in som ett moment i debatten om hur marken kan användas. Ingen tycker att Bensinstationstomten av idag är särskilt tilltalande. ●

Ett förslag

av Henrik Melin

JAG CYKLAR MELLAN Frösunda och Norrtull varje dag och har då observerat att en del av E4:ans sträckning vid Hagaparken är nedsänkt i landskapet. Motorvägen kan där med fördel antingen ledas genom en tunnel eller under kortare delsträckor föras med ekodukter. Den del av E4:an som jag avser börjar femtiotalet meter söder om Haga Norra och fortsätter till en punkt omkring hundra meter norr om det nybyggda kontoret Frösunda Port, ungefär mittemot SAS.

Fördelarna för landskapet skulle vara många:

– Det skulle vara en slutgiltig och uthållig lösning.

– Stora Frösunda herrgård och park skulle sammanbindas med Haga-Brunnsvikens. (En ekodukt vid Stora Frösunda skulle vara en bra början på att leda E4:an i tunnel förbi Hagaparken).

– En del av det ständiga trafikbullret i Hagaparken och i bostadsområdena skulle försvinna.

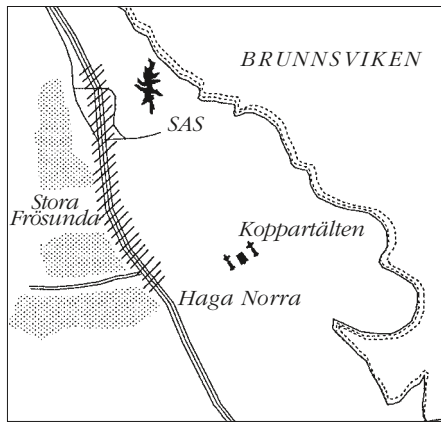
– Hagaparken skulle integreras med Solna och inte vara avskuren av trafikleder varvid tillgängligheten från Solna skulle öka.

– Men viktigast av allt: förslaget låter sig genomföras utan att landskapsformerna i alltför stor utsträckning påverkas.

I linje med detta förslag ligger också att sänka ned och däcka över E4:an så att Hagaparken ansluts till Norra begravningsplatsen, och göra motsvarande åtgärder med E18, så att Hagaparken sammanbinds med Ulriksdals slottspark.

Om motorlederna skulle försvinna uppstår en följdfråga. Idag har Hagaparken till stora delar en given gräns i form av dessa vägar, men om de försvinner måste det nyvunna (gräns)området gestaltas.

Vid Stora Frösunda gård skulle förmodligen inte någon gräns behöva framhåvas, de två parkområdena skulle mötas på ett naturligt sätt. Mot det urbana samhället bör parken ges en

Mitt i bilden syns E4:an, till höger Haga och Brunnsviken. Streckat fält anger det område som förslaget avser.

tydlig avslutning, exempelvis med smidda staket och grindar. En sådan markering upplevs som en distinkt men inte störande gräns som hjälper vandraren att läsa sammanhangen: stad på ena sidan, park på den andra. Ytterligare ett tekniskt problem att lösa är på- och avfarterna till E4:an.

Med tanke på att Hagaparken är en Nationalstadspark och en av våra nationella klenoder från 1700-talet borde väl den investering som här föreslås vara rimlig?

Detta förslag skickades till info@haga-brunnsviken.org av Henrik Melin, studerande av landskapsarkitektur.

Har Du synpunkter och tankar kring Haga-Brunnsviken? Skriv ett e-post, eller ett vanligt brev på adress Box 23 224, 104 35 Stockholm!

Ny karta över Brunnsviken

EN SVÄRM av symboler – "café", "museer och teatrar", "historiska byggnader" – vägleder oss i detta senaste och välkomna tillskott i informationsfloran om Brunnsviken. Synen på Haga-Brunnsviken som en natur- och kultur-enhet vinner terräng!

Kartan är utarbetad av Fjärilshuset/Haga Trädgård och reklambyrån Tullbergs kultur. En brokig skara av samarbetspartners annonserar sitt stöd –

Fysikcentrum i Albano har invigts

NÄR DISKUSSIONERNA om Fysikcentrum var som livligast på 90-talet handlade det om byggnadens inpassning i Brunnsvikens historiska landskapsrum med dess ännu bevarade gröna uddar och skogsklädda randberg som gav landskapet djup och kulissverkan.

Syftet med riksdagens beslut om Nationalstadsparken var att bevara området huvudstruktur vad gäller gränsen mellan natur- och bebyggelseområden. Enligt mångas mening var det fel att flytta fram bebyggelsens front mot parklandskapet från Roslagstull till Albano och lägga en dominerande byggnad mellan de mörka bergsidorna nedanför Roslagstulls sjukhus och den ljusa grönskan vid Kräftriket.

Idag är Fysikcentrum byggt. Strax norr om Fysikcentrum ligger tillfälliga byggnader för lager, järnvägsspår och upplag m.m. Dessa byggnader skall så småningom rivas. Här, i mötet mellan Nationalstadsparken och Fysikcentrum, måste det historiska landskapets natur-, kultur- och rekreationsvärden utvecklas och förstärkas.

En sådan upprustning och restaurering av landskapet borde ha redovisats redan i detaljplanen för Fysikcentrum. Nu är det hög tid att göra planen klar.

Lars Sundström, ordförande i Haga-Brunnsvikens vänner.

däribland kanske oväntade aktörer som JM och Hitachi. Tyvärr nämns inte Haga-Brunnsvikens vänner, inte heller Kommittén för Gustavianska parken eller Förbundet för Ekoparken. Den reklamen hade föreningen behövt.

Kartan är gratis! Den delas ut på olika platser i parkens närhet. Dessutom har en hemsida med anknytning till kartan, www.brunnsviken.com, etablerats under sommaren. ●

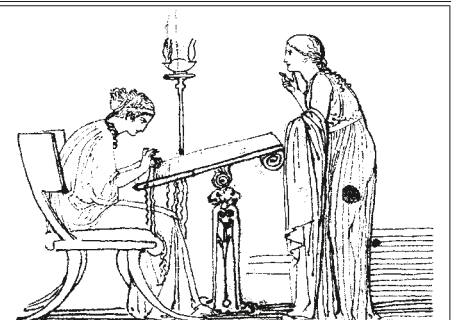
Stärk landskapsvävens rikedom!

HAGA – BRUNNSVIKENS VÄNNER

Bli medlem! Ditt stöd behövs.

Årsavgift 125 kronor. Familjemedlem, ungdom och studerande upp till 25 år 50 kr.
Föreningar och företag 250 kr. Postgiro: 428 37 57 – 5.

Bilden: Penelope vid vävstolen i väntan på Odysseus. Men friarna upptäcker hennes list. Teckning av John Flaxman, omkr. 1790.

Kunskapsväven

ETT SAMTAL MED TORDEL TIGERSCHIÖLD OM DJURGÅRDEN

”KULTURLANDSKAPLIG VÄV – den gröna varpen – hävdutveckling.” Torkel Tigerschiöld använder traditionsmättade metaforer, fjärran från det tekniktunga samhälle som är vårt. Och värderingen ”tröghet ger ofta ett bättre resultat” ger knappast associationer till den nutid som myntat begreppet time management.

Men för en person som sedan lång tid arbetar för Kungl. Djurgårdsförvaltningen kanske detta ordval inte är så märkligt. Organisationen fick sin form 1809, och Djurgårdens historia som kunglig mark sträcker sig tillbaka till medeltiden.

I Hagabladet 1/2001 beskrevs olika sätt att planera för Djurgården. Låt oss höra ytterligare en röst. Hagabladet sammanstrålade med Torkel Tigerschiöld, arkitekt och fristående konsult, för ett samtal om väv och varp, hävd och hot.

Han sammanfattar sina erfarenheter i en dynamisk modell som beskriver en process där förändringar – en ny verksamhet, en ny byggnad – som berör Djurgården ges en sådan inriktning att de leder till att kulturlandskapet stärks.

Det är här väven kommer in. Djurgårdsmarken är en komplex miljö, där många tidslager samsas. Jordbruk, jakt, fritid, byggnader – den hävd som genom århundradenas gång har präglat området har varierat. Hävden har tagit sig olika uttryck, strävat efter olika mål. Det kulturlandskap som vi upplever idag kan således beskrivas som olika viljor och spår från vitt skilda epoker, sammanflätade till just en väv, där varpen – grundförutsättningen – är den gröna miljön. Att analysera och beskriva hur denna väv ser ut är modellens första steg.

– Ett strikt regelverk som anger vad som gäller över hela detta stora område fungerar inte. Djurgårdsmarken är unik, och ett vanligt planeringsförfarande räcker inte till i en unik miljö. En djup och bred kunskapsinhämtning om hur väven ser ut på den aktuella plats där förändringsviljan gör sig gällande måste till. Här har Djurgårds-

”För efterkommande” – Så lyder inskriften bredvid den grävande gamlingen. Ljuset och inspirationen kommer från det förflutna i form av ett antikt tempel. Sinnebilden illustrerar Kungliga Vetenskapsakademiens handlingar, från 1739 och en lång tid framåt. Denna vittra institution, liksom Bergianska, är hemmahörig på Djurgården. Förhoppningen är att vår tid kan svara mot dåtidens kunskap och strävan i förvaltningen av Djurgårdsmarken.

rådet (jfr Hagabladet 1/2001) en viktig uppgift att tillhandahålla kunskapskopplingar. Vi måste vara medvetna om kunskapens föränderlighet, men ändå våga utgå från vår egen tids kunskapsförmåga.

I nästa steg – modellens steg två – måste en analys göras av om och hur förändringsviljan kan stärka den historiska väven. En ny hävd, en hävdkomplettering eller en hävdutveckling kan, rätt hanterad, stärka den historiska väven. Först därefter, i det tredje steget, är det dags för konkreta förslag.

– De två första stegen bör vara brett förankrade innan detta steg tas. Det omvända men vanliga tillväggångssättet, där processen börjar med de konkreta förslagen är olyckligt. Funktionen – såsom boende eller kontor – fokuseras, och miljön, hävden, öppenheten och mångfalden kommer i andra hand. Man tar ”miljöhänsyn” och ”tillgodoser miljökraven” – en i planeringssammanhang inte ovanlig formulering. Det passiva ordvalet vittnar om att man inte har tillgodogjort sig och utgått från förutsättningarna!

Fungerar då denna modell i praktiken? Det finns exempel på att den kan ge goda resultat. Några ärenden från senare år vid Bergianska trädgården kan här vara belysande. Växus, plantskolan, hade för avsikt att utöka antalet stora, moderna växthus framför den äldre anläggningen. Men

balansen mellan byggnader och den gröna varpen riskerade att tippa över ända, och hävdutvecklingen kanaliserades här i en annan form.

När Edvard Andersons växthus planerades var den ursprungliga tanken att den granhäck som omger det gamla växthuset delvis skulle tas ned, och även att byggnaden skulle förändras. Den estetiska målsättningen var tydlig, det nya växthuset skulle framhåvas genom dessa grepp. Men en analys av hävden – i det här fallet vetenskap, pedagogik, botanik – ledde fram till att de gröna rummen måste lämnas företräde, och granhäcken lämnas orörd. (Denna höst emel-

lertid nedtagen, för att den åter ska kunna växa till sig!)

– Om Bergianska har ett behov av att expandera och utöka sin yta, eller kanske disponera om området, eller kanske också att bygga nya växthus eller laboratorier kan det vara alldeles rätt! Det beror helt på vad en analys ger av hur hävden, den botaniska och vetenskapliga föredömligheten, kan utvecklas.

Ett aktuellt exempel på tänkandet att hävdutvecklingen bör vara styrande är det garage som ska tas ned nära Kungliga Vetenskapsakademien, som är cirka 20 kvadratmeter stort, i utbyte mot ett förråd för trädgårdsredskap på cirka 30 kvadratmeter.

Det lilla nybygget stred mot gällande detaljplan, men var en förutsättning för att hävden skulle kunna fortgå och vidareutvecklas i ett modernt sammanhang. Stadsmuseet, grannar och miljöorganisationer var positiva och sedermera löste sig även det formella.

Nu börjar planerna att ta form för bebyggelse vid Husarviken, djupt inne i Djurgårdens hjärta. Detta blir en utmaning för det planeringstänkande vars grundbult är kunskap om landskapsvävens rikedom.

– Området är stadens, och Kungl. Djurgårdsförvaltningens inflytande är begränsat. Förhoppningen är att det goda exemplet ska mana till efterföljd. ●

HÖSTENS PROGRAMPUNKTER

Söndagen 28 oktober, 14.00

MUSIKEN, DANSEN OCH GYMNASTIKEN I LANDSKAPET

En vandring på Norra Djurgården i grova skor med

Peter Schantz,
vice ordförande i

Haga-Brunnsvikens vänner.
Samling vid entrén till Idrotts-
högskolan, Lidingövägen 1.
Tunnelbana: Stadion.

Rundningsmärke. Idrotts-
högskolan ligger bakom
Stockholms Stadion. Vid
klocktornet tar man av upp-
för backen. Och se upp för
tiden – den 28 oktober
börjar vintertid!

Söndagen 25 november, 13.00

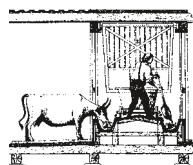
EN VANDRING I DET FORNA EXPERIMENTALFÄLTET

Ulrich Lange,

som disputerat i agrarhistoria på en
avhandling om området, visar runt.
Samling vid T-bana Universitetet.
Visningen är gratis, men deltagarna
har chansen att inköpa en nyutkom-
men vägvisare för 20 kronor.
Se vidare bokannonsen nedan!

Experimentlusta.

Utfodring medelst
fodervagn på ske-
nor. Ritning till
försöksladugård på
Experimentalfältet
från 1859.

Lördagen 1 december, 13.00

WANFAGUI OCH SVEN HEDINS GYLLENE TEMPEL

Anita Lalander,

ledamot i styrelsen för Förbundet för
Ekoparken och författare till en konst-
vetenskaplig uppsats om byggnaden,
berättar och visar museets modell.

Lokal: Etnografiska museet,
Djurgårdsbrunnsvägen 24. Buss: 69.

Lekfull drake. Till byggnadens
märkliga öden bör att
ha förevisats på världsutställ-
ningen i Chicago 1933, då
dessa teckningar tillkom.
Långt gångna tankar har
också funnits på att bygga
upp templet i Hagaparken!

Nygammalt om sevärdheter på Djurgården

REKOLID förlag har gett ut Kay Englunds guidebok DJURGÅRDEN I ORD OCH BILD i faksimil. Ursprungligen gavs boken ut 1890, men faksimilen återger den revidering som författaren själv utförde år 1930. Detta betyder således att boken var riktad till den stora publik som strömmade till Stockholmsutställningen det året.

Det är en guidebok, och som sådan kan den fortfarande i långa stycken göra tjänst, Djurgården av 1890, 1930 och idag har mycket gemensamt. Med boken i sin hand kan läsaren ströva längs den "stora" eller "lilla" Promenaden och titta åt höger och vänster och ta del av uppgifter om sevärdheterna. Till de längre utfärderna rekommenderas "en öppen bekväm bil" – det är tidstypiska inslag av detta slag man gärna dröjer vid under läsningen, de mer allmänna sakuppgifterna kan man finna på annat håll.

Originallets annonser är med, som sig bör i en faksimil. Flera fotofirmor erbjuder hantering av amatörfotografernas reseminnen – "de har ett helt annat värde än köpta bilder". Turismen tar nya steg med den moderna tidens möjligheter, en ny dimension läggs till resandet, och här har Djurgården som ett klassiskt resmål givetvis en roll.

Djurgårdens kungliga inslag framhävs ordentligt, särskilt vad gäller Norra Djurgården. Områdets stora roll i friluftslivets och idrottens framväxt, med Solskensolympiaden, skidhoppstävlingar och tennisbanor, speglas här i en rad fotografier av kungligheter i talar-

Vinjett till annons för Konditoriet vid Fiskaretorget där skidmuseet stoltserar med världens äldsta skida. En utmärkt bilväg leder till denna fridfulla och dammfria plats i Stockholms omedelbara närhet.

stolar och i idrottartagen. Framförallt är det Gustav V:s tennisspel som förevigats. Skjutbanorna vid Stora Skuggan, "Stockholms skyttestadion", hör också hit.

En kort beskrivning av Hagaparken finns också med. Den berättar om en park som inte har samma karaktär som förr. Mot bakgrund av slottsruinen, övervuxen av småskog, konstateras att en vemodig stämning vilar över den leende parken. Är det så vi upplever Haga idag?

Pris 195 kr (exkl. porto). Cirka 240 sidor. Rekolid förlag, Hudiksvallsg. 8, 113 30 Sthlm, tel. 08-31 11 75.

Bokerbjudande!

ULRICH LANGES doktorsavhandling är en rikt illustrerad genomgång av Experimentalfältets historia, från grundaren Abraham Edelcrantz tid vid 1800-talets början.

Avhandlingen redogör för organisationen, de många olika byggnaderna, och inte minst för alla försök och tester med odlingsvarianter, kreatursraser, exotiska grödor, olika plogtypers företräden och mycket annat. Men avhandlingen visar också hur verksamheten över tid pendlar mellan olika vetenskapliga ideal och trängs av den ekonomiska verklighetens krassa påbud.

Bokerbjudande:

Ulrich Lange

EXPERIMENTALFÄLTET

Kungl. Lantbruksakademiens experiment- och försöksverksamhet på Norra Djurgården i Stockholm 1816-1907

Medlemmar i Haga-Brunnsvikens vänner har nu möjlighet att inhandla

BOKEN FÖR 150 KRONOR
(ord. pris 200) på Kungl. Skogs-
och Lantbruksakademien.

Medtag ett nummer av Hagabladet som bevis för ditt medlemskap!

Adress: Drottninggatan 95 B.

Telefon: 08-5454 7720

Snart höst, snart vinter. Saknas den ljusa tiden?

www.haga-brunnsviken.org

En vårpromenad kan till nöds göras per hemsida.

